

DE ZWERFSTEEN

PERIODIEK ORGAAN VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

"Den IJzendoorn"
Ao 1647

Koninginnedag 1992
1 juni 1992, oprichting
Er komen weer hooibergen
Vraag en aanbod

Aolbert van d'n Mölder
Verlies en winst
Agenda winter/voorjaar
Havezathen in Baak

92/1

december 1992

VOORWOORD

Een historische kring in Steenderen! Dat is mooi! Zo er al belangstelling was voor de historie van onze woonplaats, was dat het geval bij enkelingen. Soms troffen zij elkaar op een toevallige visite, maar dan was een uitgebreide gedachtenwisseling meestal niet op zijn plaats omdat er niet geïnteresseerden in de kring zaten. Nu is dat anders.

1992 is het jaar, waarin een nieuwe vereniging zich voegt bij al de groepen, die er al zijn in onze woonplaats en hebben we een 'Historische Kring'. Reeds een 80-tal leden meldden zich en een contactorgaan hoort daar ook bij.

Mij is verzocht om een voorwoord te schrijven. Laat ik beginnen, mij na deze eervolle opdracht eerst aan U voor te stellen

Ik ben in 1923 geboren in Bronkhorst en heb gedurende ruim 60 jaar daar gewoond en gewerkt. Mijn ouders zijn Hendrik Rudolf Breukink en Harmina Elbarta Wijers. Mijn vader werd ook geboren in hetzelfde huis (Bovenstraat hoek Onderstraat 'De Gouden Leeuw') en mijn moeder in Steenderen aan de Dorpsstraat (Logement 'De Zwaan'). Ik kreeg als tweede kind de namen van mijn beide grootmoeders; Jaspriena Weggelhorst en Everdina Kluvers, maar dan eerst mijn moeders moeder- en dan mijn vaders, de moernaam. Everdina Jaspriena dus.

Mijn oudere broer heette traditioneel naar beide grootvaders; Willem Herman. Mijn roepnaam werd Verdi (de twee middelste lettergrepen van E-verd-di-na) en na deze verklaring is het afgelopen met Feddy, Ferrie of nog fraaiere gissingen.

Breukink is natuurlijk mijn eerste achternaam geweest en als je een wettig huwelijk aangaat, komt je mans naam erbij en dat werd Leuvensteijn.

Dat ik belangstelling heb voor vroeger heeft denk ik zeker met die traditionele naamgeving te maken. Omdat het 'ouderwets' was je kinderen naar je ouders te noemen, is er een gebruik van namen geweest, waaruit totaal geen familieverband viel op te maken en leek het wel, of men zich voor zijn komaf geneerde. Ik had Dina of Naatje kunnen heten, want zo werden mijn beide oma's genoemd, maar er werd een middenweg bewandeld en ik ben er heel tevreden mee.

Vanaf de verschijning van het plaatselijk informatieblad 'De Achtste Steen' was ik daar 10 jaar redactielid van en het zal de lezers niet zijn ontgaan, dat ik interesse heb voor de plaatselijke geschiedenis.

Bij het snuffelen naar mijn familie herkomst hoefde ik niet ver van huis te gaan. 'Wat doe je ermee!' wordt er dan geroepen, 'Ik leef nu!' Ja, dat doe ik ook, maar we staan wel op de schouders van allen, die ons voor gingen. En wat ze deden en hoe ze dachten is voor mij toch waardevol en vaak leerzaam om te weten. Zij maakten deel uit van deze gemeenschap en met hun daden en gedachten vormden ze mede onze omgeving. Immers:

In 't verleden ligt het heden. In het NU wát komen zal...

In onze Historische Kring willen we zinvol met de historie van Steenderen bezig zijn en daartoe wil ik U allen van harte uitnodigen. Mijn historisch gevoel wordt onderstreept door de volgende regels, die ik aantrof op een foto van Steventje Hoogenkamp. Ze is mijn overgrootmoeder en leefde rond 1900:

*'t Is net alsof ze bij ons zijn
die van ons gingen
alsof ze ons omringen
met tere zorg
Uitwisseling van gedacht'
duurt voort in eeuwigheid
zij, die van ons gingen
inspireren ons
tot goede dingen.*

Dat onze Vereniging en haar blad een heel lange weg beschoren mag zijn en dat er veel 'goede dingen' uit voort mogen komen, wenst van ganser harte...

Verdi van Leuvensteijn - Breukink.

DE ZWERFSTEEN...

Steenderen heeft zijn gemeentewapen met zeven stenen, z'n 'Achtste Steen', iedere maand bij U in de bus en dan ook z'n 'Zwerfsteen'.

Waarom nu deze naam...

Welnu, eenvoudig. Talloze wetenswaardigheden uit het verleden liggen opgeslagen op zolders/in boekenkasten/archieven of gaan in beperkte kring van mond tot mond. Kortom... zwerft her en der zonder in bredere kring onder de aandacht te komen.

Vanaf heden heeft Steenderen dan zijn historische 'Praatpaal' van U, door U en vooral voor ONS.

Het ligt in de bedoeling dit Verenigingsorgaan per kwartaal uit te brengen. Veel wetenswaardigheden van Steenderens verleden en vooral niet te vergeten: Baak/Bronkhorst/Toldijk/Rha en Olburgen.

Onze gemeente telt vele amateur-historici, geen doctrandi, doch evenzo gedreven in archieven te speuren naar ons verleden. Denk maar eens aan Verdi van Leuvensteijn-Breukink of Ab Aalderink, zij kunnen avonden vullen met Bronkhorst' en boerderij-verleden. Wij komen hierop terug.

Mogen wij de wens uitspreken, dat deze Zwerfsteen van hand tot hand gaat. Wie weet met ezelsoren als resultaat. Ingesloten ook een opgaveformulier om lid te worden... mogelijk hebben wij iemand vergeten, reik hem of haar dit dan aan, want we hebben nog lang niet alle geïnteresseerden in de gemeente Steenderen, doch ook daar buiten bereikt.

Heeft U een 'historische pen', welnu bij deze dan een uitnodiging Uw aandeel aan ons verenigingsblad te leveren. Van harte neemt de redactie ook een interview af en komt bij U langs, want wij zijn 'bij de tijd met de oude tijd'.

Inleveren kopij voor het volgende nummer tot 1 februari 1993.

Veel leesplezier en... kijk eens op zolder?

Het bestuur.

'De Zwerfsteen' is de kwartaaluitgave van de historische vereniging der gemeente Steenderen, opgericht d.d. 1 juni 1992

BESTUUR:

voorzitter:
Paul Kok, Wehmestraat 1a,
7221 BT STEENDEREN,
05755-1444

sekretaris: vacature

penningmeester: vacature

leden:

Jan Wolters, 't Hof 7,
7226 LG BRONKHORST,
05755-1600
Geert Jansen,
Anjerstraat 12,
7221 AS STEENDEREN,
05755-2027

REDAKTIE:

Verdi van Leuvensteijn-
Breukink,
Bronkhorsterweg 21,
7221 AB STEENDEREN,
05755-1868
Albert Aalderink,
Hoogstraat 42,
7227 NJ TOLDIJK, 05755-2226
Wim Jansen,
Landlustweg 9,
7221 BS STEENDEREN,
05755-1658
Paul Kok,
Wehmestraat 1a,
7221 BT STEENDEREN,
05755-1444

CONTRIBUTIE:

Bankrelatie:
NMS-bank, STEENDEREN
Bankrekening nr.: 68.52.89.710
t.n.v. de penningmeester van
de Historische Vereniging
Steenderen i.o.

Contributie 1993:

f. 25,- voor individueel lid
f. 35,- voor echtparen of
samenwonenden.

Mogen wij u beleefd
verzoeken nog voor aanvang
1993 uw contributie te
voldoen, waarvoor onze
hartelijke dank.

HOVEN EN HAVEZATHEN IN BAAK...

Op zaterdagmiddag 12 december 1992 zal Pater Koekkoek uit Weert een lezing houden over: 'De hoven en havezathen in Baak en hun invloed op de boerensamenleving'.

Gedurende een reeks van jaren heeft Pater Koekkoek zich beziggehouden met de geschiedenis van Baak. Dit resulteerde in het boek van zijn hand: 'De heerlijkheid Baak, geschiedenis van een Achterhoeks dorp'.

Dit boek geeft een boeiende beschrijving van de ontwikkeling van Baak gedurende de acht eeuwen van zijn bestaan. Pater Koekkoek heeft daarbij ook veel aandacht besteed aan de hoven en havezathen in Baak en aan de geschiedenis van oude boerderijen met hun eigenaars en bewoners.

Op grond van zijn uitgebreide studie kan Pater Koekkoek daarover veel vertellen.

In Baak waren er naast Huize Baak nog een tweetal hoven, n.l. de Hof te Baak en de Hof Tamming. Verder is er dan nog de havezathe Bransenborch. De aanwezigheid van deze hoven en havezathen had zeker invloed op de boerensamenleving, die Baak was. Deze hoven en havezathen hadden diverse boerderijen in bezit.

In de opsomming van de Baker Mark komen dan ook betrekkelijk weinig eigengeefde boeren voor. Veel boeren waren pachters. In vroeger tijden wisselden pachters aanzienlijk gemakkelijker -al of niet daartoe door de omstandigheden gedwongen- van boerderij dan in recentere tijden. In Baak blijkt dan ook dat veel boerderijen regelmatig van bewoners wisselden.

Vaak is er dan ook niet zo'n sterke relatie tussen boerderijnaam en de naam van de bewoners of, wat ook wel voorkomt, werd de boerderij na enige tijd aangeduid met de naam van de bewoner.

Het huidige Cafe Herfkens -eertijds ook boerderij- komt bijvoorbeeld voor onder de volgende namen: 't Goet te Sweverink (1326), Swering (1533), Beckers Goed (1691), Brouwershuis (1781), Het Hert (1859), Het Groene Hert (1782).

Deze bijeenkomst wordt gezamenlijk georganiseerd door de Werkgroep Familie- en Boerderijgeschiedenis in Oost Gelderland, (sectie van de Oudheidkundige Vereniging De Graafschap) en de Historische Vereniging Steenderen en Omstreken.

Plaats: Cafe Herfkens, Zutphen-Emmerikseweg 64, BAAK. Datum en tijd: zaterdag 12 december 1992, aanvang 14.00 uur.

Leden en ook niet leden, belangstellenden zijn van harte welkom!

"Blijft deze oogstreling behouden
aan de Dr. A. Ariënstraat?"

INVENTARISATIE VAN BOERDERIJ- EN GRONDNAMEN

Ruim tien jaar geleden startte het Staring Instituut in samenwerking met het P.J. Meertens Instituut te Amsterdam met het veldnamen onderzoek.

In veel gemeenten is dit in verschillende stadia van uitvoering. Hengelo Gld. en Warnsveld zijn reeds in boekvorm uitgegeven.

Voor de gemeente Steenderen zijn de meeste kaarten in mijn bezit, welke nodig zijn voor de inventarisatie van veldnamen. Een groot gedeelte is reeds klaar.

Pater Koekkoek bracht Baak/Bakerwaard/Bakerveld en Bakermark al in kaart. Henne Scholten uit Bronkhorst, tekende voor de veldnamen van Bronkhorst/De Emmer en een gedeelte van de Covik. Lebbink van de Pipeluur en Gosselink de timmerman, brachten Olburgen en Rha en De Luur in kaart.

Het overige deel van onze gemeente moet nog gebeuren. Naar mijn mening een leuke klus voor leden van onze nieuwe historische vereniging.

De werkwijze is mij bekend, de benodigde materialen zijn aanwezig, dus... wie heeft interesse, tijd en energie om hieraan te werken? Geïnteresseerden kunnen zich melden bij A. Aalderink, tel. 05755-1206 of 2226.

Middels een werkgroepje denk ik, dat dit een leuk begin is voor iets 'tastbaars', waarmee de gemeenschap is gediend.

A. Aalderink

KONINGINNEDAG 1992 IN HET TEKEN VAN STEENDERENS HISTORIE

Velen hebben het reeds gezien, maar de historische vereniging Steenderen en Omstreken i.o. had ook voor dertig gulden een marktkraam op de 'Vrijmarkt' gehuurd.

Dinie Heezen, Wim Jansen, Jan Wolters en Paul Kok waren reeds vroeg in touw om hun 'ledenwervingskraam' in te richten met historische zaken, Steenderen en omgeving aangaande.

TEGELHANDEL

Dinie kwam met een prachtige meters lange doek van de intrede van Koningin Wilhelmina uit 1898 -ditzelfde doek had ook na de bevrijding in 1945 aan de balustrade van cafe Heezen gehangen- nog diverse boekjes van vleesleveranties van lange tijd geleden, je weet wel, een worst voor 4 centen.

Jan Wolters en Paul Kok namen historische bouwmaterialen mee en voorts het begin van een antieke tegelhandel en Wim Jansen kwam met twee gebruiksvorwerpen van mogelijk wel dik twee eeuwen.

Onze aanwezigheid op de markt was natuurlijk in het kader van de ledenwerving, want velen in Steenderen hadden al gehoord van onze activiteiten om een historische vereniging in het leven te roepen, doch dit was een ideale gelegenheid in contact met het 'publiek' te komen en kandidaat leden op te sporen.

PANNESPONS!

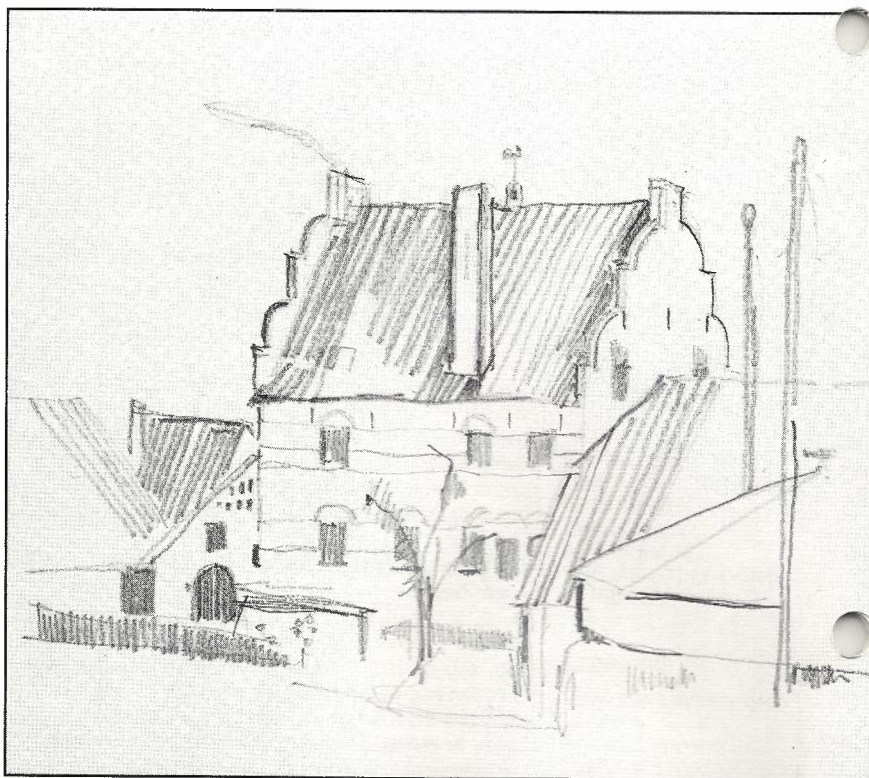
Wij financierden onze deelname - f. 30,- marktkraam - middels een te houden prijsvraag, waar men voor een gulden aan mee kon doen. Onder een antiek roedenraam had Wim twee te raden gebruiksvorwerpen uitgestald, een ronde steen met twee 'holten' aan de zijkanen en een soort houten kammetje, doch zonder tanden. Velen deden aan de prijsvraag mee en diversen wisten het 'kammetje' als darmmesje van vroegere huislucht te herkennen, doch de steen kreeg als vuursteen en slijpsteen vele malen een nieuwe functie toegedacht. Let wel... de laatste deelnemer aan de prijsvraag, mevrouw Harmsen van de Onderstraat uit Bronkhorst had het bij het rake eind, n.l. de steen was niets anders, dan de voorloper van onze pannespons, middels de twee holten in de steen, was deze goed vast te houden tijdens het schoonmaken van -voorheen- pannen en potten. Mevrouw Harmsen werkte er zelf vroeger mee. Zij won dan ook een eerste jaar gratis lidmaatschap van onze nieuwe historische vereniging.

Nog belangrijker... tussen twaalf en drie was het spitsuur rond onze kraam, ruim dertig nieuwe leden -we zitten nu rond de tachtig personen welke zich opgegeven hebben- en moest het publiek in file langs.

We hebben duidelijk in de roos geschoten en er blijkt grote interesse voor de historie van de gemeente Steenderen als geheel, dus ook de buitendorpen!

Dank aan allen, die aan dit succes mee mochten werken.

Paul Kok / voorzitter

*'Ophemert' Ao 1633
zgn. Gelderse gevel.*

OPRICHTING VAN DE HISTORISCHE VERENIGING

MAANDAG 1 JUNI 1992 IN 'HET ANKER'

Maandag 1 juni j.l. moest de 'kogel door de kerk'. De initiatiefgroep om tot oprichting van de historische kring in de gemeente Steenderen te komen had een eerste avond georganiseerd in Het Anker, een gezellige plaats, zeker voor onze doelgroep. De avond kwam wat laat op gang, want het was net voor achten echt noodweer met enorme onweders en er was amper droog binnen te komen. Toch hadden rond de vijftig belangstellenden doorgezet de lezing van Pater Koekkoek en de diabeelden van Wim Jansen bij te wonen.

OUD GELDERS CONTACT

Dhr. Trijsburg van de Stichting Oud Gelders Contact was zeer in zijn nopjes, dat nu ook Steenderen een historische vereniging in het leven heeft geroepen. Let wel... o.a. in Arnhem is een historische vereniging, welke reeds meer dan een eeuw bestaat. De Stichting Oud Gelders Contact staat historische verenigingen bij met onderzoek/restauratie van museale objecten/genealogie/cursussen etc. etc. Even een greep van diverse cursussen en lezingen 1992-1993:

Verzamelingen historisch goed in kastelen en landhuizen (5)

Omgang met Audio-Visuele Middelen (12)

Studiedag textiel- en hout conservering (14 en 15)

Speuren naar de sporen van het verleden in Gelderland (22)

Lokaal archiefonderzoek (23)

MiddelNederlands, lezen van middeleeuwse teksten (25)

Kaarten en historie (26)

Cursus schrijven van geschiedkundige artikelen (29)

Cursus genealogie buiten 'gebaande paden' (33)

Div. cursussen paleografie (oude geschriften kunnen lezen) (35-36-37-38)

Cursus gemeentelijke monumentenzorg (39)

Het is uiteraard een greep van de diverse cursussen op historisch gebied in onze regio (Gelderland-Overijssel en Utrecht) en de cursussen zijn genummerd -als boven- Cursusoverzicht 1992/1993 verkrijgbaar bij: Gelders Oudheidkundig Contact, postbus 359, 7200 AJ ZUTPHEN.

DUIZEND JAAR

Pater Koekkoek hield deze avond een lezing over de geografie van onze omgeving n.a.v. de oude verpondingskaart van 1806, de Hortingerkaart van 1795 en de zgn. Gemeentekaart van Suringa van 1868. Idem lichtbeelden en pakkend voor de aanwezigen was het bekendmaken, dat 'Rate', het latere Rha reeds in het jaar 996 bekend was. Zo ook werd in dat jaar geschreven van 'Het Venne' en 'Steenderens Wald' -bos-, zodat we binnenkort in onze omgeving gerust een 1000-jarig feestje mogen bouwen.

De lezing van pater Koekkoek is gedeeltelijk opgenomen in een kortgeleden verschenen editie van de 'Achtste Steen'.

Opmerkelijk, dat er in het verleden veel geschreven is over hoog water en het tegengaan van dit natuurlijk fenomeen in onze omgeving. Reeds aanvang 13e eeuw kwam er een organisatie 'waterbeheer' in de regio op gang. Alle gasten van de avond kregen een A3 fotokopie van de historische kaarten en voor geïnteresseerden zijn er nog een paar exemplaren bij de sekretaris beschikbaar.

Pater Koekkoek... hartelijk dank voor Uw interessante lezing en volgende keer krijgt U nog meer minuten!

Na de pauze was het woord en beeld aan Wim Jansen uit Steenderen. Wim is in het dagelijks leven werkzaam bij het Bisdom Utrecht als -restaurant-bouwkundige en opzichter, voorts wonende in Steenderen en ook lid van de gemeentelijke monumentencommissie.

Wim liet ons een serie dia's zien, van historische plekken van Steenderen en dat is bepaald niet alleen Bronkhorst, om een aantal voorbeelden te noemen:

Een prachtig hekwerk rond de kerk van Olburgen/oorlogsschade aan de gevel van de schuren van mevrouw Metz te Rha/nog wat door de IJssel ontstaan golvend landschap, veel van dit landschap is verdwenen door ruilverkavelingen, kortom uitgevlakt/ijzeren paaltjes van wat eens een ontginningsspoorlijntje was in de Emmer en omgeving Bronkhorst/een boerderij met 'Shingels' nog voor de landelijke rietbehoudregeling/her en der mooie voorbeelden van historische- doch wegwijkende boerderijen.

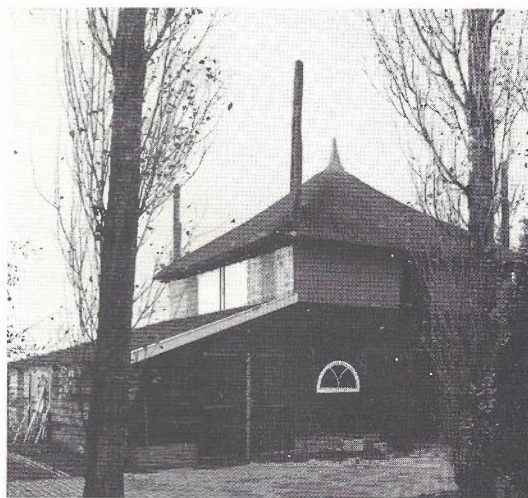
Deze diavoorstelling is zelf te zien als U op de fiets stapt. U kunt bij de VVV te Steenderen een boekje met deze monumentenroute kopen. Een mooie herfstdag leent zich uitstekend om Uw eigen omgeving eens te verkennen.

Paul Kok sloot namens de initiatiefgroep deze gezellige informatieve avond en dankte beide sprekers met een boekenbon, voorts Dhr. Trijsburg, sekretaris van het Gelders Oudheidkundig Contact voor zijn aanwezigheid.

Uit de initiatiefgroep wordt een eerste bestuur samengesteld, kortom... aan het werk, want er blijkt zoveel over historisch Steenderen te bestaan. We mogen gerust zeggen 'meters boekenkast', doch het moet gaan leven en onder de burgerij komen.

Wij willen najaar/winter 92-93 enige avonden in Het Anker organiseren, mogelijk ook in wijdere omtrek in onze gemeente, Baak/Olburgen etc. Voorts dit verenigingsorgaan 4x per jaar uitbrengen. Historisch Steenderen leeft! Heeft U interessante artikelen en evt. foto's, laat het de redactie weten!

Paul Kok / voorzitter

"Steltenberg aan de Toverstraat 10A te Baak"

'ER KOMEN WEER HOOIBERGEN IN DE GEMEENTE STEENDEREN'

Ze stonden er vroeger bij honderden in de Achterhoek, 1 palige/2palige/tot wel 6! palige hooibergen, doch de ontwikkeling van agrarisch Nederland heeft ze 'overbodig' gemaakt. Overbodig...? Veel bergen m.n. 1 palige hooibergen, de zgn. paraplu vorm staan op een oor, de eiken roe is verrot en de inmiddels van golfplaten voorzien kap geeft na lange tijd de geest. Kortom... de shovel ervoor en de brand erin.

Toch zijn er liefhebbers, welke een dergelijk bouwwerk weer opknappen cq een nieuwe berg op het erf willen plaatsen of al geplaatst hebben.

Aan de Toverstraat heeft rietdekker Dick Groot Tjooitink een prachtige nieuwe zgn. 'steltberg' gemaakt. Een steltenberg is een combinatie van een vier-roedige hooiberg en wagenschuur (zie tekening) aan drie zijden. Het hooi ligt hier opgetast in de 1e verdieping. Toch reeds een eeuwenoud voorbeeld van een combinatie hooi- en wagenberging, voorts stalruimte.

Op het erf van 'De Visschershoffstede' aan de Weh-
mestraat 1A te Steenderen hebben in de loop der eeu-
wen vele hooibergen gestaan. Arend Hebbing
-inmiddels de tachtig gepasseerd- kan zich nog heel
goed herinneren, dat er twee 'plubergen', een stelten-
berg en een vijf-palige berg stonden op deze eens grote
Hofstede, waar toch vele koeiemagen gevuld moesten
worden.

Voorheen waren het mogelijk zelfs hooibergen met een
verhoogde 'tas'. De hooiberg had tussen het maaiveld
en 1m een fundering van extra balken en zodoende
werd rotting door hoge waterstanden voorkomen. We
hebben nog zo'n hooibergje in Steenderen staan -vier
palig- bij de historische hoeve van mevrouw Knap aan
de Molenkolkweg.

Op de Visschershoffstede gaat binnenkort de bouw van
een vijfpalige hooiberg van start. Ook al zal de oude
functie maar ten dele terugkomen, immers geen tonnen
hooi meer nodig voor enige zwartblesschappen, welke
meer een natuurlijke maaifunctie hebben. Balen hooi
en stro tussen de palen doen een aangezicht van lang
geleden terugkomen, verder bergruimte. Tenslotte is
een moderne damwandprofielschuur geen gezicht bij
een hoeve, welke zijn wortels in de 15e eeuw heeft
staan.

Bronkhorst heeft nog een paar plubergjes, voorts een
grote 3- roedige berg bij Het Hooge Huys, incl. beton-
palen van enige tientallen jaren geleden, een logisch ge-
volg van de agrarische ontwikkeling. Tegenwoordig
hebben we andere gedachten bij beton. De plubergjes
staan er wat armpjes bij, wat riet is vervangen voor
plaatwerk. Misschien komt de oude luister weer terug.
Overigens... zouden er vroeger misschien niet tiental-
len hooibergen in Bronkhorst alleen al gestaan hebben?
Zijn er nog oude foto's in omloop?

Literatuur: 'Hooibergen in Oost-Nederland' door Ab.
Goutbeek en Dr. Everhard Jans ISBN 90-6697-038-3
ong. f. 30,-

'ZO IS HET GEKOMEN...'

Om je zinnen eens te verzetten en niet altijd met de
zaak bezig te zijn, zoek je naar mogelijkheden, die je
interesse hebben en waaraan je niet teveel gebonden
zit, want zaken gaan nu eenmaal voor het meisje.
Mevr. Van Leuvensteijn-Breukink hielp mij met de
start van de stamboom van de familie Aalderink.
Al heel snel kwam ik in contact met het Oostgelders
Tijdschrift voor Genealogie en Boerderijonderzoek
(O.G.T.B.)

Via hen kwam ik in het bezit van transcripties van
doop-, trouw- en overlijdensaantekeningen van de Ne-
der Duits Gereformeerde Gemeente van Steenderen en
van de RK kerk van Baak.
Het geheel bestaat uit tien delen en liggen allemaal op
mijn boekenplank.

Wanneer je deze transcripties goed bestudeerd, ben je
voor het leven bezig met de historie van onze gemeente.
Ook was er een regelmatige gang naar het gemeente-
huis om daar te zoeken naar de historie van mijn voor-
ouders. Het is enerzijds jammer, dat het oude archief
van de gemeente Steenderen nu is verhuisd naar Zel-

hem, maar daar waren zinvolle redenen voor. Het is te
hopen, dat de verhuizing van tijdelijke aard is, want die
stukken horen niet in Zelhem, maar in Steenderen.

Via het al genoemde O.G.T.B. kwam ik in contact met
een 'Aalderink' uit Stompvoren bij Alkmaar, die ook
zijn wortels in Warnsveld had liggen bij de boerderij
'Het Aalderink'.

Een poos later voegde zich daar nog iemand aan toe,
die met onze naam bezig was en kom je erachter, dat
de naam Aalderink niet alleen vanuit Warnsveld, maar
op meerdere plaatsen zijn oorsprong gevonden heeft.
O.a. Zelhem/Laren Gld./ Almelo etc.

Doordat een lid van onze familie vanuit Warnsveld in
Toldijk inhuwde op de 'Kleine Russer' - ruim voor
1800 - en de nazaten hiervan hun bruid of bruidegom
bijna altijd in de buurt zochten, kwamen snel diverse
boerderij-namen in beeld.

Zo kom je, nadat de stamboom aardig is uitgewerkt met
foto's, verhalen e.d. op het thema van boerderij en
grondnamen.

Inmiddels was pater Koekkoek mijn vraagbaak gewor-
den, als ik niet wist, hoe ik verder moest of waar ik
moest zoeken. Zijn boek is voor mij vaak een steunpunt
geweest voor het uitwerken van een en ander.

Met de inventarisatie van boerderijnamen schiet ik aar-
dig op. Als basis hiervoor gebruik ik de eerste kadastra-
le kaarten van 1832. Naast de inventarisatie werk ik nu
- wanneer er tijd voor is - aan het uitbreiden van gege-
vens, die de geschiedenis van de bewuste boerderij in
beeld brengen. Hiermee kan ik nog jaren verder en zo
is het dus gekomen...

Albert Aalderink

*'Alleen de deuren nog en Ophe-
mert heeft z'n schuur weer terug''*

'VERLIES EN WINST REKENING VAN HISTORISCH GOED...'

In de afgelopen vijf jaar mogen we gerust zeggen, dat we betr. het beheer van historisch goed 'ingeleverd' hebben in onze gemeente. Zo verdween er veel historische bebouwing.

Inderdaad... met de ontwikkeling van de agrarische bedrijvigheid zie je een boerenerf veranderen. Begrijpbaar, want er moet tenslotte brood op de plank komen en zolang de directeur van de bank nog meneer tegen je zegt is het goed, doch als de voornaam wordt genoemd is het attende wezen.

We zien ligboxenstallen verschijnen, grote schuren voor landbouwwerktuigen, of een bungalowtje op het erf. De oude hoeve staat dan helaas leeg of krijgt een laatste 'functie' als jongvee- of varkensstal tot de sloop enige eeuwen historie van het erf doet wegvagen. Jammer, dat we toch zo prachtige stoffering in het landschap zien verdwijnen. Maar het kan veelal niet anders, want cultuurhistorie met zijn monumentenbehoud gaat moeilijk samen met een economische bedrijfsvoering.

SLOPERIJ

Zo zagen we een pracht 18e eeuwse 'hallehuis' met opgelichte kap aan de Toverstraat verloren gaan, er was in de loop der tijd een bouwkasbungalowtje naast gebouwd. Op de Covikseweg verdween een T-vormige hoeve, eens zo'n karakterboerderij op een bult. Deze was zwaar door de tand des tijds aangetast en had ook reeds diverse functies vervuld... versleten.

De 'rooie haan' vernielde de oude hoeve van de fam. Smit aan de Kuilenburgerstraat met zijn tijdelijke huisvesting van een garagebedrijf.

Aan de Hardsteestraat stond een leuk klein stalletje, later schuurtje en nog van oude waaltjes of vechstenen gemaakt. Plotsklaps weg.

Nog twee panden in Baak met tenminste twee eeuwen of meer geschiedenis gingen tegen de vlakke en erg sneu, maar wel realiteit, de hoeve 'Groot Muizegat' aan de Muizegatweg ging ook tegen de vlakke, omdat de tonnen en nog eens tonnen restauratie/renovatie niet op konden wegen tegen modern woongenot in een overigens niet onaardig landhuis.

Allemaal begripvol, doch... de grote en kleine monumentjes glippen ons door de vingers.

"Bronkhorst Binstuk"
18e eeuwse.
Onderstraat nr. 6.

MONUMENTENWACHT

Mogelijk kan onze gemeentelijke 'denktank' -onze gemeenteraad- een aantal mogelijkheden aandragen of uitbreiden om dergelijk verval voor de toekomst te voorkomen. Te denken aan een algemeen jaarabonnement voor alle Rijks- en Gemeentelijke monumenten binnen de gemeentegrenzen op de diensten van de Monumentenwacht Gelderland. Deze uitstekende organisatie inspekteert/adviseert/onderhoudt monumenten en ook op vrijwillige basis een 6-tal in Steenderen. De gemeente Wisch subsidieert de jaarlijkse abonnement- en inspectiekosten van monumenten en dit heeft een positieve uitwerking op de kwaliteit van dit cultuurerfgoed! Er wordt tijdig een onderhoudsbehoefte gesignaleerd en m.n. grote onderhoudsposten voorkomen, denk maar eens aan lekkages/houtrotting/etc.

BRAND

Waarom niet een boerderij verplaatsen en een woonfunctie geven? Misstaat een pracht gerestaureerd hallehuis aan de rand van het Paradijs op 2000m² grond, gekoppeld aan openbaar groen met uitkijk naar de molen? Kunnen we nog creatief denken...

Dan nog de ellende aan de overkant van de Kapel te Bronkhorst. Triest resultaat na bijna vijf jaar. Door een 'verliefde' gekocht voor een dubbele prijs en thans te koop voor een drie dubbele prijs. Hoe mooi de advertenties ook mogen zijn, een nieuwe liefde komt niet voor die prijs. Of misschien in mei 1993 als de blaadjes weer zachtgroen aan de bomen komen en een westerling vlinders tussen de oren krijgt, plus een akkoord in hypotheekland. Jammer... m'n handen beginnen te jeuken om zoiets op te knappen en een nieuwe functie te geven. Voorlopig noem ik het maar de 'tranen van Bronkhorst'.

WINST

Gelukkig ook winst in monumentenland. De mannen van Peelen bouwen bij Albert Meutstege, onze Bronkhorster kaasmaker een pracht van een schuur, welke een tiental jaren geleden door de tand des tijds en storm in elkaar gezakt was. De vechtformaat stenen van de v.m. 18e eeuwse hoeve 'Groot Muizegat' kregen een nieuwe functie als buitenmuur voor deze nieuwe schuur, want van restauratie kon geen sprake meer zijn, immers er was alleen nog herinnering op negatief. Dank aan grondverzet- en sloopbedrijf Masselink aan de Covikseweg, welke de stenen voor deze restauratie beschikbaar stelde. Kom je van Toldijk door de Hardsteestraat, dan zie je amper nog oud riet op de daken. 't lijkt epidemische vormen aan te nemen, doch bijna alle burens aldaar zitten onder nieuw riet. Veel historische panden hebben groot onderhoud gekregen, denk maar eens aan de 'De Wehme', het oude doktershuis aan de Wehmestraat, zo ook 'Het Meestershuis' aan de Bronkhorsterweg en er zijn vergevorderde plannen een klein boeren huuske aan de Dr. Alf. Ariensstraat, nabij de afslag naar Bronkhorst te restaureren. (Het huisje van mev. Koning) Gelukkig is er ook leven in de brouwerij en interesse voor het oude. Een oud spreekwoord, 'voorkomen is beter dan genezen' gaat ook hier op. Wij zitten toch niet met onze monumenten verlegen..?

P. Kok

EVENEMENTEN KALENDER

zaterdag 12 december 1992
14.00 uur Cafe Herfkens te BAAK

'HOVEN EN HAVEZATHEN IN BAAK'

lezing door Pater Koekoek uit Weert.

maandag 25 januari 1993
20.00 uur Het Anker te STEENDEREN

'OUDE BEROEPEN IN ONZE OMGEVING'

lezing door Jan Hekkelman en Wim Jansen.

maandag 15 maart 1993
20.00 uur Het Anker te STEENDEREN
Algemene Ledenvergadering en na de pauze

'BRONKHORSTER KLANKBEELD'

lezing met beelden door Verdi van Leuvensteijn-Breukink.

maandag 19 april 1993
20.00 uur Den Bremer te TOLDIJK

'TUINEN DOOR DE EEUWEN HEEN'

lezing door een bekende tuinarchitekt.

Behalve via onze Zwerfsteen wordt U ook door de andere in onze gemeente verschijnende -huis aan huis-media op de hoogte gehouden. Zegt het voort...

Wij zijn op zoek naar leden in de buitendorpen, m.n. Rha en Olburgen en zullen dit blad als presentexemplaar bij een historisch 'motor' in deze dorpen ter verspreiding brengen, met als doel ook leden vanuit de westelijke hoek in onze gemeente te krijgen. Zegt het voort...

Per januari 1993 zullen we dus starten met rond de 80 leden. In de beginfase zal er best een fout in de administratie gemaakt zijn, zo ook een opgaveformulier niet op het juiste adres gekomen zijn. Ook zwerven er nog opgaveformulieren bij leden van de initiatiefgroep -geen nood- de lijst completeren.

Mogen wij U beleefd vragen het betr. lidmaatschapsgeld voor het komende jaar op korte termijn over te schrijven, want thans hebben we alleen een bodem in de kas!

Individuele leden betalen f. 25,- aan contributie per jaar 1-1-1993 / 31-12-1993 en echtparen cq samenwonenden f. 35,-

Het is uiteraard een startbedrag aan contributie, de eerstvolgende Algemene Ledenvergadering in maart 1993 zal een voorstel moeten doen dit bedrag te handhaven of ietwat bij te stellen.

Bank: NMS Steenderen, nr.: 68.52.89.710 t.n.v. Historische Vereniging Steenderen.

Wij zullen dit orgaan -extra drukken- nog verspreiden naar de bejaardentehuizen in de direkte omgeving, waarvan wij weten, dat er plaatsgenoten wonen, zo ook zieken- en verpleeghuizen.

Zijn wij nog instellingen vergeten, laat het weten!

''BOMENBANK

''Vier eenzame linden verhuizen van Baak naar...?''

Het zal een ieder duidelijk zijn, dat wanneer een gemeente zich 'ontwikkelt' ook weleens her en der een boompje valt cq een kleinere of grotere kaalslag.

Zo ook te Baak, waar jammergenoeg de 19e eeuwse hoeve van de familie Huis In't Veld aan de ZE-weg 101 -tussen de zagerij Veenhuis en de aardappelloods van Garritsen- het veld moest ruimen. De woonboerderij was, op het kaphout na in een goede staat, doch kon kennelijk niet in een toekomstige "kleine industrie" omgeving ingepast worden. (Kapitaalvernietiging?)

Diverse delen van de inmiddels gesloopte boerderij kunnen een nieuwe bestemming krijgen, zo ook 19e eeuwse gevelstenen zullen we in de toekomst bij reparaties aan oude hoeven zien.

Vermeldenswaardig is het volgende:

Op de sloopplaats staan nog vier 60 jaar oude en puntgave goed onderhouden leilinden met de ranken nog aaneengesloten.

Pogingen van o.a. voorzitter dezes zijn niet gelukt deze bomen in Steenderen over te planten en een monument met deze prachtige stoffering in natura te verrijken. Boomkweker Klanderman te Halle, specialist op dit gebied heeft de Nationale Bomenbank ingeschakeld om vraag en aanbod bijeen te brengen. Ook bijzondere medewerking van B&W van onze gemeente en een woord van waardering aan Dhr. Hof is zeker op zijn plaats. Let wel... de bomen gaan drie jaar in 'therapie' met zware windverankering en speciale aarde voor de nieuwe haarwortelgroei. Kosten... in de duizenden.

Wordt vervolgd.

Aolbert van d'n Mölder schrif oaver:

”DEN IJZENDOORN”

Vrögger numen ze 't Leemstraote, in dissen tied, Covikseweg 21. De naeme "IJzendoorn" zek ze neet völle, 't is altied "Aalderink van den Covik", of in de buurte "Aalderink van den Ganzekolk". Zo geet dat nog altied op 't platteland.

De boerderi'je was vrögger een pach-plaatse, die toeheurn an de Van Löben-Selsen. In 1847 kwam Charlotte te starven, ze vemaken eur bezit an eur neave, die van z'n ouders de "Spaensweert" bi'j Bronkhorst en de "Koningsweerden" in d'n Emmer al had e'arft.

Den IJzendoorn, kumt al in 1680 veur in de trouw-buke van de karke van Steenderen. Een zönne van Tonis Isendoorn, trouwt in de mei-dage. De schrief-wiese moj neet al te now nemmen. Die wol van tied tot tied nog wel es anders wean. De verpondings-cahiers van Kreyneck, zo umsgvear 1650, nuumt um neet. Den hef et wel oaver "Op den Gansenkolk", moar dat zol ok "Klein Kreyneck" können wean, waor now Masselink boert. Disse plaetse arven de naeve ok. Volgens den sluitsteen boaven de achterdeure ve- of ebouwd in 1807.

In 1725 wod d'r in de trouw-buke e'schreavenöver Albert Garrits Voortman - di'j dach ik achter uut de Voort kumt - die as weduwnaer een dochter van Hendrik Isendoorn, an d'n haek sleet. Wi'j komt nog name tegen van, van London 1751, Jansen 1782, Schlosser 1806.

Smit van de Moate, hef mien nog verteld dat veer geslachtenveur um d'r ok heb e'woond, zo umsgvear 1870. Dan mot Derk Aalderink d'r op ekommen wean. Uut de familie buke wet e-wi'j dat Derk et leavens-lich anschouwen op d'n "Kleine Russer" in 1825, met z'in brud ginge boern op d'n IJzendoorn. In de tied di'je oaver hadde warkenne as boasbeider in de bösse, di'j in die dage nog völle in de buurte waern. 't Hooge Bosch, Wansinck-bosch, nuum maor op, in den höek meer as land en weie.

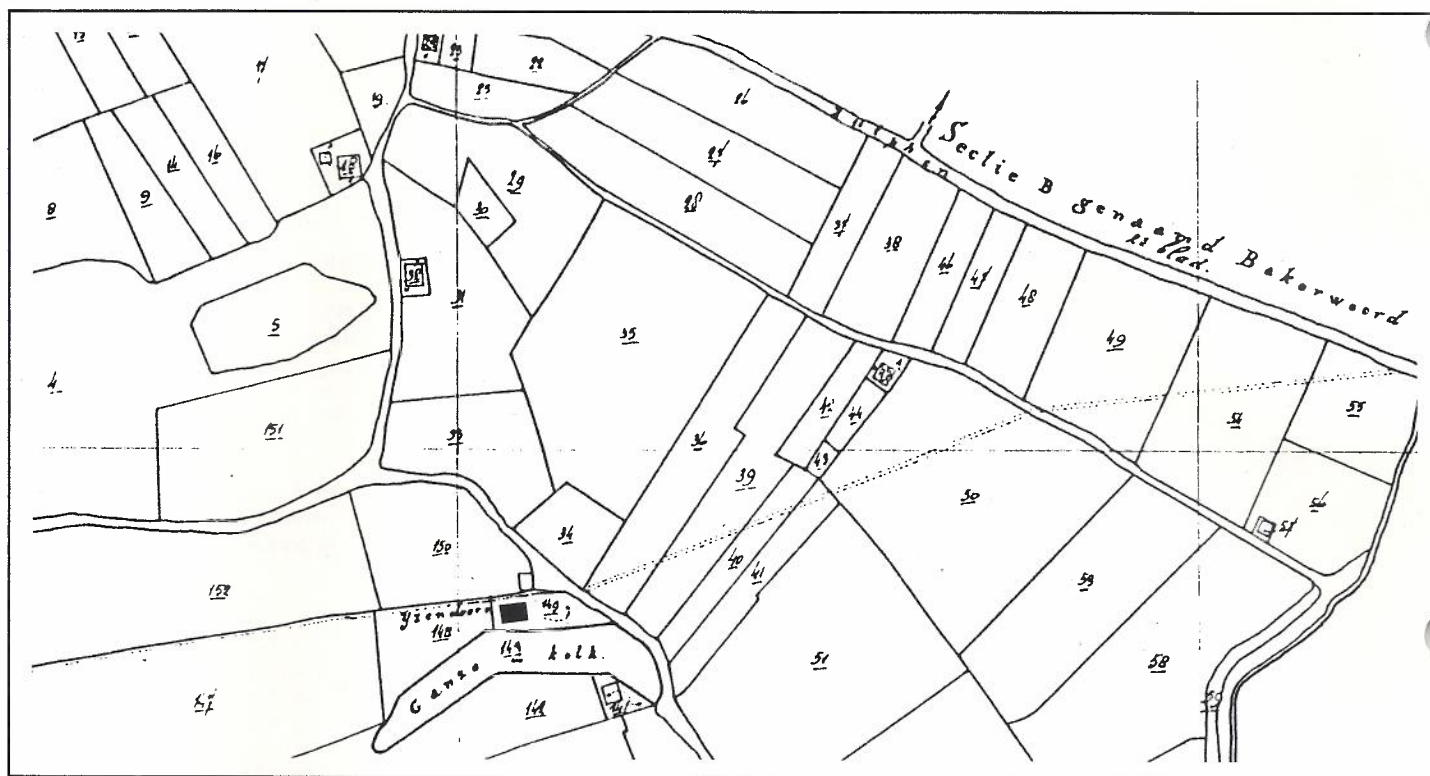
Z'in zönne Reind 1854, koch de plaetse van de Löben-Selsen, met de kolk en een stuk van 't bouwland de "Koude Maat". Now wönt d'r nog Aalderink, die de meisten van ons as de postbode kent. Z'in stamholder zal nao veloop van tied, wal wear noa ut geboortepleksen teruge gaen.

't Achterhuus was vrögger langerder as now, net as de kolk, waer de boerderi'je anlich. De "steunbeer" an de kante van d'n Baekerweerd en de plaetse woar e-steet, met olde wilgen, kolk pareplu-barg en holt-schuurken maakt 'm veur onzen tied bi'j zunder.

In de jaern, is d'r völle an e-bouwd. 't Halle-huus dat d'r now steet, zal eerder wal een lös-huus ewest waezen, de zied-muurn laeger, stro op 't dak en gin schossteen. De tied geet wieter, de raams bint zo hier en daer wat ni'je-moeds. D'n hof veur 'thuis zal d'n hoenderloop vevangen hebben. Tot veur kot, leie d'r zo röstig, de ni'je straote veur de patat hef wel wat van ut mooie weg e-haald. Kuiert d'r moar es langes met moeder op 'n Zöndag-nummedag.

”Den IJzendoorn” (zie voorpag.)
”Steuntje in de zij”:

Gedeelte kadasterkaart 1832.

VRAAG EN AANBOD OP HISTORISCH GEBIED... 'OUWE ZOOI'

In ieder verenigingsorgaan is altijd een pagina familie-
leven van de leden opgenomen, zo ook een pagina
vraag en aanbod, noem het in onze sfeer 'OUWE
ZOOI'

Is de een op het zoek naar familiefoto's of foto's van zijn
geliefde omgeving van lang geleden, weer de ander is
zoekende naar bouwmaterialen om zijn historisch
pandje te verfraaien, of compleet te maken, zonder dat
het fenomeen 'kitsch' om de hoek komt kijken.

Oude stenen, stek van zeldzame plantesoorten, ge-
bruiksvoorwerpen van vroeger tijden etc. Er zijn leden,
die oude merklappen verzamelen, weer anderen oude
timmergereedschappen, teveel om op te noemen.

Een reeks van vraag en aanbod...

GEVRAAGD:

Gebintonderdelen om een ong. 3m hoog, 5m breed ge-
bint samen te stellen (drie staanders) Eiken van ong.
15x15cm niet te zwaar.

Eiken bij voorkeur oud.

PAUL KOK tel. 05755-1444

AANGEBODEN:

Vijf Lieren/vijf schijven/div. smeedwerk onderdelen
voor het bouwen van een vijfpalige hooiberg. 5x20m
stalen kabel idem mogelijk. Prijs n.o.t.k.

PAUL KOK tel. 05755-1444

AANGEBODEN:

'Stek' van *Buxus Sempervirens*, zgn. 'randpalm' boer-
derijbeplanting.

PAUL KOK tel. 05755-1444

GEVRAAGD:

50m² grote gebakken straatstenen zgn. 10 duimers
(10x10x20cm) ook wel 'broodjes' genaamd.

AD TEN KATE tel. 05755-2593

GEVRAAGD:

100m² zgn. 'Waaltes' 1/5 duimers gebakken straatstenen
(5x10x20cm) ook halve exemplaren geen bezwaar.

AB MEULENVELD tel. 05755-1588

GEVRAAGD:

voor historisch boerderij- en genealogisch onderzoek
inzage in oude verkoopaktes - tot 1900 - van boerderij-
en/hofsteden etc in de gemeente Steenderen om mijn
onderzoek zo compleet mogelijk te maken. Voor de
duidelijkheid, de privacy blijft volledig gewaarborgd!

ALBERT AALDERINK tel. 05755-1206 of 2226

Wie heeft nog wat aan te bieden cq te
vragen, je weet nooit, wat her en der op
zolders of schuren opgeslagen ligt.

VOORLOPIGE - EERSTE LEDENLIJST -
PER SEPTEMBER 1992

VOORUITZICHTEN
2e ZWERFSTEEN
MAART 1993

Historische Schouwen
Hoven & Havezathen
Oude Beroepen
etc.

drukkerij **van
der Meer** b.v.

advies, layout en ontwerp
prepress
alle handelsdrukwerk
vierkleuren drukwerk
folders en brochures
kettingformulieren

Gerritsenweg 13, postbus 211
7200 AE Zutphen
Telefoon 05750-17618
Telefax 05750-18742

HIERLANGS AFKNIPPEN

OPGAVEFORMULIER

HISTORISCHE VERENIGING DER GEMEENTE STEENDEREN

Uiteraard hebben wij niet iedere geïnteresseerde/kandidaat lid van de nieuwe Historische Vereniging der Gemeente Steenderen kunnen bereiken.

Hiervoor een opgaveformulier voor een nieuw lidmaatschap. U kunt dit bij een van de bekende adressen, zie pagina 2, in de bus doen.

En... vergeet u de penningmeester niet, het lidmaatschap bedraagt f 25,- voor een individueel lid en f 35,- voor echtparen/samenwonenden.

Verenigingsjaar ingaande 1/1/1993 t/m 31/12/1993.
Bankrekeningnummer 68.52.89.710 t.n.v. de Historische Vereniging Steenderen i.o., NMS-Bank te Steenderen.

Wanneer u niet in het blad wilt knippen, kopieer de bon of schrijf deze over.

ONDERGETEKENDE: DHR*/EN*/MEVR*:

ADRES:

TELEFOON:

POSTCODE:

WOONPLAATS:

geeft/geven* zich op als lid van de Historische Vereniging der Gemeente Steenderen ingaande 1/1/1993.

DATUM:

HANDTEKENING:

eventuele opmerkingen/wensen/ideeën:

*Doorhalen wat niet van toepassing is.